

İlköğretime Başlayan Çocukların Anne Babalarının Çocuk Yetiştirme Tutumlarının Okul Öncesi Eğitimden Yararlanma Düzeylerine Göre İncelenmesi

Relationship Between Parenting Attitudes and Children's Pre-School Education Attainment Level

Dr. Gülden Uyanık Balat*
Marmara Üniversitesi

Öz

Anne-baba tutumlarının çocuğun gelişimindeki önemi oldukça açıktır. Bu çalışmada ilköğretime başlayan çocukların anne-babalarının çocuk yetiştirme tutumlarının okul öncesi eğitimden yararlanma düzeylerine göre incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklemini ilköğretime başlayan 183 çocuk ve ailesi oluşturmaktadır. Örneklemini oluşturan çocukların anne-baba tutumlarını ölçmek için Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği (PARI) ve ayrıca demografik bilgiler elde etmek için bilgi formu uygulanmıştır. Verilerin analizinde Kruskall Wallis, t testi, tek yönlü varyans analizi ve Mann Whitney U testinden yararlanılmıştır. Araştırma sonuçlarından bazıları şu şekildedir: Okul öncesi eğitimden yararlanmayan çocukların ailelerinin çok daha fazla düzeyde aşırı koruyucu ve sıkı disiplin tutumunu benimsedikleri ve okul öncesi eğitimden yararlanma süreleri ile bu tutumlar arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Çocukların okul öncesi eğitimden yararlanma düzeyleri ile anne-babaların demokratik tutumu arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır; fakat okul öncesi eğitimden yararlanma süresi arttıkça, ailelerin demokratik tutum puanlarında da artış olmuştur. Cinsiyetlere göre anne-baba tutumları arasında fark bulunmamıştır.

Anahtar Sözcükler: Okul öncesi eğitim, anne-baba tutumu, ilköğretim,

Abstract

Parenting attitudes is one of the important factors in child education. This study examined the relation between parenting attitudes of children who have just started primary education and pre-school education attainment levels. 183 parents participated to the study. In order to determine parenting styles, PARI was introduced to the parents. Kruskall Wallis, t-test, One-way Anova and Mann Whitney U tests were utilized to analyze the data. The results revealed that the parents whose children did not attain pre-school education are more productive and more authoritarian. Also, the data showed that there is a negative correlation between the types of parenting attitudes and pre-school education attainment level. However, it was found out that there is no significant relation between democratic parenting attitudes and children's pre-school education attainment levels. It was revealed that the parents of children, who had longer pre-school education attainment, had the highest level of parenting attitude scores. Finally, it was found that parenting attitudes did not change according to the sex of the children.

Key Words: Pre-school education, parenting attitudes, primary education

Summary

It is obvious that parenting styles is one of the important factors in child education. From the beginning of birth, parents should provide the needs of children with love and patience. It is obvious that the bases of personality development is constructed in early years and in these times the parents are the most important models for their children. The attitudes that are developed through life experiences have dynamic and directive effects on individuals' behaviors. The children's pre-school experiences might be effectual factors in their mothers and fathers' parenting attitudes attainment procedures.

In this study, the relation between parenting styles of children who have just started primary education and pre-school education attainment levels was examined.

* Dr. Gülden Uyanık Balat, Marmara Üniversitesi, İlköğretim Bölümü, Okul Öncesi Öğretmenliği Anabilim Dalı, gbalat@marmara.edu.tr

In this study, as a descriptive research, survey model was utilized. 183 children (89 girls and 94 boys) and their parents from 5 public primary schools participated in this study. These schools were chosen randomly from 78 primary schools from Kadıköy-Istanbul. The children were selected randomly from 5 different first classless from these schools.

In order to determine parenting styles PARI was introduced to the parents. Kruskall Wallis, t-test, One-way Anova and Mann Whitney U tests were utilized to analyze the data. The results revealed that the parents of the children who did not attained pre-school education were found to be more productive and more authoritarian. Also, the data showed that there is a negative correlation between these types of parenting styles and pre-school education attainment level. However, it was found that there was no significant relation between democratic parenting styles and children's pre-school education attainment levels. However, it was revealed that the parents of children who had longer pre-school education attainment had the highest level of parenting style scores. Finally, it was found out that parenting styles did not change according to the sex of children.

The results of the analyses showed that there was a close correspondence between parenting styles and the children' pre-school attainment levels. Regarding the results of the study, alternative variables and factors that may have an effect on parenting styles were examined. As these results suggest, it is clear that pre-school education attainment is crucial in the child's life. This study indicated that children's pre-school education experiences may have an positive impact on their parents' parenting attitudes. The parents can change their existing parenting styles or develop more effective ones. Hence, the systematic and planned family involvement approaches in pre-school education should be considered at all levels. These kinds of parents' involvement approaches will provide proper situations in which the mothers and fathers could be aware of effective parenting styles and develop more positive interaction styles with their children. In the end, all these developments can lead the children to develop more effective life adaptation strategies.

Giriş

Çocuğun sağlıklı gelişmesi için doğduğu andan itibaren, anne ve babasının sevgiyle ilgiyle ihtiyaçlarını karşılaması gerekir. Kişilik gelişiminin temelini çocukluk döneminde atıldığı ve bu ilk dönemlerde anne ve babanın en önemli modeller olduğu oldukça açıktır. Çocuk en yakınındaki bu modellerle özdeşim kurarak kendi kişiliğini şekillendirmeye başlayacaktır. Anne-babanın çocuğa karşı tutumunun anne-babanın yaşı, eğitim düzeyi, ailedeki çocuk sayısı, çocuğun istenen ve beklenen bir çocuk olması gibi pek çok faktörle ilişkili olduğu bilinmektedir.

Okul öncesi eğitim, çocukları tüm gelişim alanlarında destekler. Okul öncesi eğitimden yararlanan çocukların aileleri de eğitimden yararlanan çocukları yoluyla ve ayrıca eğitim programlarına aile katılımı uygulamalarıyla çocuklarına karşı tutumlarında da değişiklik yapabilirler. Tutum, yaşantı ve deneyimler sonucu oluşan, ilgili olduğu nesne ve durumlara karşı bireyin davranışları üzerinde yönlendirici ya da dinamik etkiye sahip ruhsal ve sinirsel hazırlık durumu şeklinde tanımlanmaktadır (Savran,1995). Anne-baba tutumları da çocuklarının yaşadığı okul öncesi deneyimden etkilenebilir.

Özben ve Argun (2002) okul öncesi dönemdeki çocukların anne-babalarının çocuk yetiştirme tutumları ile ilgili değişkenleri inceledikleri araştırmalarında, genel olarak anne-babaların öğrenim düzeyi yükseldikçe, çocuklarına karşı daha demokratik, eşitlikçi ve paylaşımcı davrandıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca, anne-babanın yaşı, işi, ailedeki çocuk sayısı, çalışıp çalışmamasının, anne babanın çocuğun bağımsız davranışlarını desteklemesi ve kendini otoriter ya da demokratik algılama biçimi ile anne-babaların çocuk yetiştirme tutumları arasında anlamlı düzeyde ilişkiler olduğunu göstermişlerdir. Çocuğa karşı sevgi gösterme ve cezalandırma davranışının, anne-babanın eğitim düzeyiyle ilişkili olduğu bulunmuştur (Güneysu,1982).

Kuzgun (1973)'a göre ilgisiz ana-baba çocuğunu ihmal eder, daha da ileriye giderek çocuğunu psikolojik olarak reddeder. Çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarından habersizdir. Çocuğuna az sevgi gösteren ve davranışlarına en az kontrol uygulayan anne-babadır.

Ailelerin çocuk yetiştirme tutumları incelendiğinde temelde üç başlık altında toplanmaktadır; otoriter tutum, serbest tutum ve demokratik tutum. Otoriter tutumda, çocuk sürekli bir denetim ve baskı

altındadır. Ana-baba çocuktan kurallara sıkı sıkıya uymasını bekler ve bu tutumda ceza ön plandadır. Serbest tutumda, çocuğa sayısız haklar tanınmıştır. Çocuğun davranışlarına sınır çekilmez ve çocuk da kurallara uymaz. Bu tutumla yetişen çocukların okula karşı ilgisiz, inatçı ve saldırgan oldukları görülür. Demokratik tutumda ise, ailenin yaklaşımı sevgi ve bağımsızlık temelleri üzerine oturmuştur. Ana-baba çocuğa söz hakkı tanır, kararlarına saygı duyar ve onunla işbirliğine girer. Aile, çocuğun yaşı ne olursa olsun ayrı bir kişilik olduğunun bilincindedir. Bu ailelerin çocuklarının daha bağımsız, dışa dönük ve yaratıcı oldukları gözlenir (Arı, Bayhan, Artan,1997).

Bu çalışmada anne-baba tutumları Aşırı Koruyuculuk, Demokratik Davranma ve Sıkı Disiplin boyutları ile sınırlandırılmıştır ve çocuğun okul öncesi eğitimden yararlanma düzeyi ile anne-baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Yöntem

Betimsel bir çalışma olan bu araştırmada, tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini İstanbul il merkezi Kadıköy İlçesi, MEB'e bağlı ilköğretim okullarının birinci sınıflarında bulunan çocuklar oluşturmaktadır. Kadıköy İlçesi'nde bulunan 78 resmi ilköğretim okulundan basit rasgele örnekleme yoluyla beş okul seçilmiştir. Veriler her bir okuldan yine basit rasgele örnekleme yoluyla seçilmiş olan beş farklı sınıfta bulunan çocuklar ve ailelerinden elde edilmiştir. Araştırmaya 89 kız, 94 erkek çocuk olmak üzere 183 çocuk ve ailesi katılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama araçları olarak PARI Aile Hayatı Tutum Ölçeği ve araştırmacı tarafından hazırlanan Bilgi Formu kullanılmıştır. PARI ve Bilgi Formu sınıf öğretmenleri ve çocuklar yoluyla ailelere ulaştırılmıştır. Verilerin toplanması sekiz hafta sürmüştür.

PARI Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği; 1958 yılında Schafer ve Bell tarafından ABD'de geliştirilmiştir (Öner, 1984-85) Ölçek Güney Le Compte, Ayhan Le Compte ve Serap Özer tarafından 1978 yılında Türkçeye uyarlanmıştır (Kulaksızoğlu, 1985). Türk örneklem grubu puanlarının faktör analizinden beş alt faktör oluşturulmuştur. Bu çalışma kapsamında PARI'nın üç alt boyutu değerlendirilmiştir:

- Aşırı koruyucu annelik: Aşırı kontrol, müdahalecilik, çocuktan çalışkan ve bağımlı olmasını isteme, annenin fedâkarlığı ve çocuğun bunu anlaması gerektiğine inanma.
- Demokratik davranma ve eşitlik tanıma: Çocuğa eşit haklar tanıma, fikirlerini açıkça belirtmesini destekleme, onunla arkadaşlık etme ve birçok konuları paylaşma.
- Sıkı disiplin: Sıkı disipline inanma, çocuğu zorlama, anne-babanın kesin hakimiyetine inanma konuları yer almaktadır (Özcan,1996).

Bilgi Formu: Örnekleme seçilen çocukların demografik özelliklerine ilişkin bilgilere ulaşmak için araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgiler Formu kullanılmıştır. Formda çocuk ve aileyle ilgili (çocuğun cinsiyeti, okul öncesi eğitim alıp almadığı, anne-babanın eğitim düzeyi gibi) sorular yer almaktadır.

Verilerin Çözümlemesi

İstatistiksel çözümlemelere geçmeden önce, demografik değişkenler gruplandırılmış, ardından PARI Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği puanlanmıştır. Araştırmanın verilerinin çözümlemesinde SPSS paket programı kullanılmıştır. Verilerin analizinde, verilerin yapısına uygun olarak, Kruskal Wallis, t testi, tek yönlü varyans analizi ve Mann Whitney U testinden yararlanılmıştır.

Bulgular ve Yorum

Tablo 1.

Araştırmaya Katılan Çocukların Cinsiyetlerine Göre Sosyoekonomik Düzeyleri Dağılımı

SED	Cinsiyet		Erkek		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Üst SED	27	48,2	29	28,8	56	30,6
Orta SED	34	33,1	34	34,9	68	37,2
Alt SED	28	28,7	31	30,3	59	32,2
Toplam	89	100,0	94	100,0	183	100,0

Tablo 2.

Araştırmaya Katılan Çocukların Cinsiyetlerine Göre Okul Öncesi Eğitimden Yararlanma Düzeyleri Dağılımı

Okul Öncesi Eğitim	Kız		Erkek		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
1 yıl	30	33,7	37	39,3	67	36,6
2 yıl	13	14,6	10	10,7	23	12,6
3 yıl	12	13,5	10	10,7	22	12,0
Yararlanmadı	34	38,2	37	39,3	71	38,8
Toplam	89	100,0	94	100,0	183	100,0

Tablo 3.

Araştırmaya Katılan Çocukların Anne ve Babalarının Eğitim Düzeylerine Göre Dağılımı

Eğitim düzeyi	Anne		Baba	
	Sayı	%	Sayı	%
İlköğretim	88	48,1	79	43,2
Lise	47	25,7	41	22,4
Üniversite	45	24,6	60	32,8
Bilinmeyen	3	1,6	3	1,6
Toplam	183	100,0	183	100,0

Tablo 4.

Araştırmaya Katılan Çocukların Okul Öncesi Eğitimden Yararlanma Düzeylerine Göre Ailelerinin Aşırı Koruyucu Tutum Puanları Dağılımı

Okul Öncesi Eğitimden Yararlanma	n	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p
1 yıl	67	88,73			
2 yıl	23	58,76			
3 yıl	22	42,52			
Yararlanmadı	71	121,18	3	50,110	0,0001

Araştırmaya katılan çocukların okul öncesi eğitimden yararlanma düzeylerine göre ailelerinin aşırı koruyucu tutum puanları Kruskal Wallis testi ile analiz edilmiş ve gruplar arasındaki fark anlamlı bulunmuştur [$\chi^2 (3) = 50,110$; $p < 0,05$]. Grupların sıra ortalamaları dikkate alındığında üç yıl okul öncesi eğitimden yararlanan çocukların ailelerinin en düşük, okul öncesi eğitimden yararlanmayan çocukların

ailelerinin ise en yüksek puanları aldığı görülmektedir. Bu durum okul öncesi eğitimden yararlanmayan çocukların ailelerinin daha koruyucu tutum sergilediklerine işaret etmektedir.

Tablo 5.

Araştırmaya Katılan Çocukların Okul Öncesi Eğitimden Yararlanma Düzeylerine Göre Ailelerinin Aşırı Koruyucu Tutum Puanları İçin Grupların İkişerli Karşılaştırılması

Okul Öncesi Eğitimden Yararlanma Düzeyi	u	p
1 yıl-2 yıl	5,598	0,007
1 yıl-3 yıl	9,528	0,000
1 yıl- yararlanmadı	5,937	0,000
2 yıl- 3 yıl	3,931	0,120
2 yıl- yararlanmadı	11,535	0,000
3 yıl-yararlanmadı	15,465	0,000

Gruplar ikişerli olarak karşılaştırıldığında, tüm gruplar arası farkın anlamlı olduğu ve üç yıl okul öncesi eğitimden yararlanan çocukların ailelerinin anlamlı derecede daha düşük düzeyde aşırı koruyucu aile tutumunu benimsedikleri görülmüştür.

Tablo 6.

Araştırmaya Katılan Çocukların Okul Öncesi Eğitimden Yararlanma Düzeylerine Göre Ailelerinin Demokratik Davranma ve Eşitlik Tanıma Tutum Puanları Dağılımı

Okul Öncesi Eğitimden Yararlanma	n	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p
1 yıl	67	91,94			
2 yıl	23	104,63			
3 yıl	22	110,70	3	6,554	0,088
Gitmedi	71	82,17			

Araştırmaya katılan çocukların okul öncesi eğitimden yararlanma düzeylerine göre anne-babalarının demokratik davranma ve eşitlik tanıma tutumu puanları Kruskal Wallis testi ile analiz edilmiş ve gruplar arasındaki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur [$\chi^2 (3) = 6,554$; $p>0,05$]. Grupların sıra ortalamaları dikkate alındığında, üç yıl okul öncesi eğitimden yararlanan çocukların anne-babalarının demokratik davranma ve eşitlik tanıma puanlarının en yüksek, okul öncesi eğitimden yararlanmayan çocukların anne-babalarının ise en düşük puanları aldığı görülmektedir.

Tablo 7.

Araştırmaya Katılan Çocukların Okul Öncesi Eğitimden Yararlanma Düzeylerine Göre Ailelerinin Sıkı Disiplin Tutum Puanları Dağılımı

Okul Öncesi Eğitimden Yararlanma	n	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p
1 yıl	67	86,43			
2 yıl	23	57,26			
3 yıl	22	45,05	3	52,432	0,0001
Gitmedi	71	123,06			

Araştırmaya katılan çocukların okul öncesi eğitimden yararlanma düzeylerine göre anne-babalarının sıkı disiplin tutumu puanları Kruskal Wallis testi ile analiz edilmiş ve gruplar arasındaki fark anlamlı bulunmuştur [$\chi^2 (3) = 52,432$; $p<0,05$]. Grupların sıra ortalamaları dikkate alındığında üç yıl okul öncesi eğitimden yararlanan çocukların anne-babalarının sıkı disiplin tutum puanlarının en düşük,

okul öncesi eğitimden yararlanmayan çocukların anne-babalarının en yüksek sıkı disiplin puanları aldığı görülmektedir.

Tablo 8.

Araştırmaya Katılan Çocukların Okul Öncesi Eğitimden Yararlanma Düzeylerine Göre Ailelerinin Sıkı Disiplin Tutum Puanları İçin Grupların İkişerli Karşılaştırılması

Okul Öncesi Eğitimden Yararlanma Düzeyi	u	p
1 yıl-2 yıl	4,109	0,030
1 yıl-3 yıl	6,670	0,000
1 yıl- yararlanmadı	6,126	0,000
2 yıl- 3 yıl	2,561	0,271
2 yıl- yararlanmadı	10,235	0,000
3 yıl-yararlanmadı	12,796	0,000

Gruplar ikişerli olarak karşılaştırıldığında, iki yıl ve üç yıl okul öncesi eğitimden yararlanan çocuklar dışındaki tüm gruplar arasındaki farkın anlamlı olduğu ve üç yıl okul öncesi eğitimden yararlanan çocukların ailelerinin anlamlı derecede daha düşük sıkı disiplin tutumunu benimsedikleri görülmüştür.

Tablo 9.

Araştırmaya Katılan Çocukların Cinsiyetlerine Göre Anne-Baba Tutum Puanları Dağılımı

Anne-Baba Tutumları	Cinsiyet	n	\bar{x}	ss	Sh	sd	Test istatistiği	
							t	p
Aşırı koruyuculuk	Kız	89	44,62	9,868	1,046	181	1,542	0,125
	Erkek	94	46,67	9,908	1,022			
Demokratik dav. Eşitlik tan.	Kız	89	28,38	3,764	0,399	181	1,338	0,183
	Erkek	94	29,06	3,114	0,321			
Sıkı disiplin	Kız	89	34,15	8,457	1,166	181	0,992	0,323
	Erkek	94	35,46	9,428	0,788			

Araştırmaya katılan çocukların cinsiyetlerine göre anne-baba tutumları puan ortalamaları t testi ile analiz edilmiş (Tablo 9) ve gruplar arasında istatistiksel açıdan fark bulunmamıştır ($p>.05$).

Örnekleme oluşturan çocukların sosyoekonomik düzeylerine göre anne-baba tutumları incelenmiş ve sosyoekonomik düzeyin, aşırı koruyucu ($F=38,518$), demokratik davranma ve eşitlik tanıma ($F=6,988$) ve sıkı disiplin ($F=34,620$) tutumları üzerinde kümülatif bir farklılığa neden olduğu bulunmuştur. Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığı araştırılmış ve Tablo 11'de incelenmiştir.

Tablo 10.

Araştırmaya Katılan Çocukların Sosyoekonomik Düzeylerine Göre Anne-Baba Tutumları İçin Bir Boyutlu Varyans Analizi

Anne-Baba Tutumları	Varyansın Kaynağı	s.d.	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F	p
Aşırı koruyuculuk	Gruplar arası	2	53,74	2687,021 69,760	38,518	0,0001
	Gruplar içi	180	12556,712			
	Toplam	182	17930,754			
Demokratik davranma ve eşitlik tanıma	Gruplar arası	2	156,334	78,167 11,186	6,988	0,001
	Gruplar içi	180	2013,546			
	Toplam	182	2169,880			
Sıkı disiplin	Gruplar arası	2	4066,818	2033,409 58,735	34,620	0,0001
	Gruplar içi	180	10572,231			
	Toplam	182	14639,049			

Tablo 11.

Araştırmaya Katılan Çocukların Anne-Baba Tutumları İçin Sosyoekonomik Düzeylerine Göre Grupların İkişerli Karşılaştırılması

Anne Baba Tutumları	Sosyoekonomik düzey	u	p
Aşırı koruyucu	Üst-Orta SED	4,147	0,025
	Üst-Alt SED	13,284	0,000
	Orta-Alt SED	9,137	0,000
Demokratik davranma ve eşitlik tanıma	Üst-Orta SED	2,252	0,001
	Üst-Alt SED	1,115	0,205
	Orta-Alt SED	1,137	0,164
Sıkı disiplin	Üst-Orta SED	2,961	0,104
	Üst-Alt SED	11,370	0,000
	Orta-Alt SED	8,409	0,000

Sosyoekonomik düzeylere göre gruplar ikişerli olarak karşılaştırıldığında, aşırı koruyucu tutumda tüm gruplar arası farkın anlamlı olduğu ($p < 0,05$), demokratik davranma ve eşitlik tanıma tutumunda sadece üst ve orta sosyoekonomik düzey gruplar arası farkın anlamlı olduğu ($p < 0,05$) ve sıkı disiplin tutumunda ise üst-alt SED ve orta ve alt SED'den gelen gruplar arası farkın anlamlı olduğu bulunmuştur.

Tablo 12.

Araştırmaya Katılan Çocukların Anne Eğitim Düzeylerine Göre Anne Baba Tutumları İçin Bir Boyutlu Varyans Analizi

Anne Baba Tutumları	Varyansın Kaynağı	s.d.	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F	p
Aşırı koruyucu	Gruplar arası	2	5061,913	2530,957 71,468	35,414	0,0001
	Gruplar içi	177	12649,837			
	Toplam	179	17711,150			
Demokratik davranma ve eşitlik tanıma	Gruplar arası	2	27,430	13,715 11,973	1,145	0,320
	Gruplar içi	177	2119,298			
	Toplam	179	2146,728			
Sıkı disiplin	Gruplar arası	2	4687,899	2343,949 55,535	42,207	0,0001
	Gruplar içi	177	9829,679			
	Toplam	179	14517,578			

Örnekleme oluşturan çocukların annelerinin eğitim düzeyi onların aşırı koruyucu ($F= 35,414$) ve sıkı disiplin ($F=42,207$) tutumları üzerinde kümülatif bir farklılığa neden olmaktadır. Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığı araştırılmış ve Tablo 13'te incelenmiştir

Tablo 13.

Araştırmaya Katılan Çocukların Anne-Baba Tutumları İçin Annelerinin Eğitim Düzeylerine Göre Grupların İkişerli Karşılaştırılması

Anne-Baba Tutumları	Anne Eğitim Düzeyi	u	p
Aşırı koruyucu	İlköğretim-Lise	8,049	0,000
	İlköğretim-Üniversite	12,351	0,000
	Lise-Üniversite	4,301	0,054
Sıkı disiplin	İlköğretim-Lise	8,140	0,000
	İlköğretim-Üniversite	11,708	0,000
	Lise-Üniversite	3,568	0,075

Gruplar ikişerli olarak karşılaştırıldığında, aşırı koruyucu tutumda ilköğretim-lise, ilköğretim-üniversite mezunu annelerin tutumları arasındaki farkın anlamlı olduğu, sıkı disiplin tutumunda ise benzer şekilde ilköğretim-lise ve ilköğretim-üniversite mezunu anneler arasındaki farkın anlamlı olduğu bulunmuştur ($p<0,05$).

Tablo 14.

Araştırmaya Katılan Çocukların Babalarının Eğitim Düzeylerine Göre Anne-Baba Tutumları İçin Bir Boyutlu Varyans Analizi

Anne-Baba Tutumları	Varyansın Kaynağı	s.d.	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F	p
Aşırı koruyucu	Gruplar arası	2	4209,622	2104,811	27,592	0,000
	Gruplar içi	177	13502,128	76,283		
	Toplam	179	17711,750			
Demokratik davranma ve eşitlik tanıma	Gruplar arası	2	85,261	42,631	3,660	0,028
	Gruplar içi	177	2061,467	11,647		
	Toplam	179	2146,728			
Sıkı disiplin	Gruplar arası	2	3432,457	1716,228	27,404	0,000
	Gruplar içi	177	11085,121	62,628		
	Toplam	179	14517,578			

Örnekleme oluşturan çocukların babalarının eğitim düzeyleri, onların aşırı koruyucu ($F=13,479$), demokratik davranma ve eşitlik tanıma ($F=3,660$) ve sıkı disiplin ($F= 27,404$) tutumları üzerinde kümülatif bir farklılığa neden olmaktadır. Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığı araştırılmış ve Tablo 15'te incelenmiştir.

Gruplar ikişerli olarak karşılaştırıldığında, aşırı koruyucu tutumda ilköğretim-lise, ilköğretim-üniversite mezunu babaların tutumları arasındaki farkın anlamlı olduğu, sıkı disiplin tutumunda ise benzer şekilde ilköğretim-lise ve ilköğretim-üniversite mezunu babalar arasındaki farkın anlamlı olduğu bulunmuştur ($p<0,05$).

Tablo 15.

Araştırmaya Katılan Çocukların Anne-Baba Tutumları İçin Baba Eğitim Düzeylerine Göre Grupların İkişerli Karşılaştırılması

Anne-Baba Tutumları	Baba Eğitim Düzeyi	u	p
Aşırı koruyucu	İlköğretim-Lise	7,545	0,000
	İlköğretim-Üniversite	10,753	0,000
	Lise-Üniversite	3,208	0,196
Demokratik davranma ve eşitlik tanıma	İlköğretim-Lise	0,084	0,992
	İlköğretim-Üniversite	1,43	0,053
	Lise-Üniversite	1,51	0,094
Sıkı disiplin	İlköğretim-Lise	7,182	0,000
	İlköğretim-Üniversite	9,596	0,000
	Lise-Üniversite	2,413	0,325

Tartışma ve Öneriler

Araştırmaya katılan çocukların okul öncesi eğitimden yararlanma düzeylerine göre ailelerinin aşırı koruyucu tutum puanları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur [$\chi^2(3) = 50,110$; $p < 0,05$]. Grupların sıra ortalamaları dikkate alındığında, üç yıl okul öncesi eğitimden yararlanan çocukların en düşük, okul öncesi eğitimden yararlanmayan çocukların ailelerinin ise en yüksek puanları aldığı görülmektedir. Bu durum okul öncesi eğitimden yararlanmayan çocukların ailelerinin daha koruyucu tutum sergilediklerine işaret etmektedir. Gruplar ikişerli olarak karşılaştırıldığında, tüm gruplar arası farkın anlamlı olduğu ve üç yıl okul öncesi eğitimden yararlanan çocukların ailelerinin anlamlı derecede daha düşük düzeyde aşırı koruyucu tutumu benimsedikleri görülmüştür.

Araştırmaya katılan çocukların okul öncesi eğitimden yararlanma düzeylerine göre anne-babalarının demokratik davranma ve eşitlik tanıma tutumu puanları Kruskal Wallis testi ile analiz edilmiş ve gruplar arasındaki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur [$\chi^2(3) = 6,554$; $p > 0,05$]. Grupların sıra ortalamaları dikkate alındığında, üç yıl okul öncesi eğitimden yararlanan çocukların anne-babalarının demokratik davranma ve eşitlik tanıma puanlarının en yüksek, okul öncesi eğitimden yararlanmayan çocukların anne-babalarının ise en düşük puanları aldığı görülmektedir. Steinberg (1992) ve arkadaşları, anne-baba tutumları içinde akademik başarıyı en olumlu etkileyen tutumun, güven verici anne baba tutumu olduğunu saptamıştır.

Araştırmaya katılan çocukların okul öncesi eğitimden yararlanma düzeylerine göre anne-babalarının sıkı disiplin puanları Kruskal Wallis testi ile analiz edilmiş ve gruplar arasındaki fark anlamlı bulunmuştur [$\chi^2(3) = 52,432$; $p > 0,05$]. Grupların sıra ortalamaları dikkate alındığında, üç yıl okul öncesi eğitimden yararlanan çocukların anne-babalarının sıkı disiplin tutum puanlarının en düşük, okul öncesi eğitimden yararlanmayan çocukların annelerinin en yüksek sıkı disiplin puanları aldığı görülmektedir. Gruplar ikişerli olarak karşılaştırıldığında, iki yıl ve üç yıl okul öncesi eğitimden yararlanan çocuklar dışındaki tüm gruplar arasındaki farkın anlamlı olduğu ve üç yıl okul öncesi eğitimden yararlanan çocukların ailelerinin anlamlı derecede daha düşük sıkı disiplin tutumunu benimsedikleri görülmüştür. Yeşilyaprak (1989), anne-baba tutumlarının kişilik gelişimin üzerindeki etkisi konulu çalışmasında, anne-baba tutumlarında çocuğa ilgi ve Şefkat gösterme, onun amaçlarına ulaşmasında yardımcı olma, tutarlı bir disiplin yöntemi uygulamanın kişiliği olumlu etkileyerek gencin içsel denetimli olmasına yol açarken, koruyuculuğun, fiziksel ve duygusal ceza uygulamanın ve başarı için baskı yapmanın kişiliği olumsuz etkileyerek gencin dışsal denetimli olmasına neden olduğunu saptamıştır.

Araştırmaya katılan çocukların cinsiyetlerine göre anne-baba tutumları puan ortalamaları t testi ile analiz edilmiş ve gruplar arasında istatistiksel açıdan fark bulunmamıştır ($p > .05$).

Örnekleme oluşturan çocukların sosyoekonomik düzeylerine göre anne-baba tutumları incelenmiş ve sosyoekonomik düzeyin, aşırı koruyucu ($F=38,518$), demokratik davranma ve eşitlik tanıma ($F= 6,988$) ve sıkı disiplin ($F=34,620$) tutumları üzerinde anlamlı bir farklılığa neden olduğu bulunmuştur. Sosyoekonomik düzeylere göre gruplar ikiye ayrılarak karşılaştırıldığında, aşırı koruyucu tutumda tüm gruplar arası farkın anlamlı olduğu ($p<0,05$), demokratik davranma ve eşitlik tanıma tutumunda sadece üst ve orta sosyoekonomik düzey gruplar arası farkın anlamlı olduğu ($p<0,05$) ve sıkı disiplin tutumunda ise üst-alt SED ve orta ve alt sosyoekonomik düzeyden gelen gruplar arası farkın anlamlı olduğu bulunmuştur. Ailenin sosyoekonomik düzeyi ile anne-baba tutumu arasındaki ilişkinin çocuğun kişilik gelişimine, dolayısıyla eğitim yaşantısına ve başarısına da etkisi olacağı açıktır. Araştırmalarda ailenin sosyoekonomik düzeyinin çocuğun okuldaki akademik başarısını etkilediği belirtilmiştir (Hickmann, Greenwood, Miller,1995). İlköğretim döneminde çocuğun okula uyumu ve okul başarısını sağlamanın en iyi yönteminin aile katılımı olduğu belirtilmektedir.

Örnekleme oluşturan çocukların annelerinin eğitim düzeyi, onların aşırı koruyucu ($F=35,414$) ve sıkı disiplin ($F=42,207$) tutumları üzerinde bir farklılığa neden olmaktadır. Gruplar ikiye ayrılarak karşılaştırıldığında, aşırı koruyucu tutumda ilköğretim-lise, ilköğretim- üniversite mezunu annelerin tutumları arasındaki farkın anlamlı olduğu, sıkı disiplin tutumunda ise benzer şekilde ilköğretim-lise ve ilköğretim-üniversite mezunu anneler arasındaki farkın anlamlı olduğu bulunmuştur ($p<0,05$). Arı ve arkadaşları (1997) annelerin eğitim düzeyi yükseldikçe otoriter tutumda azalma, serbest ve demokratik tutumda artma gözlemlendiğini belirtmişlerdir. Çeviktürk (1997)'e göre, anne-babalık tutumu, ana-babanın eğitim düzeyi ile çocukların okul başarısı arasında hafifletici değişkendir. Anne-baba katılımı, anne babanın ilgi, bilgi ve çocuğun yaşamında etkin bir şekilde yer alma ölçüsü olarak kavramlaştırılır. Katılım, çocuk yetiştirme sürecine anne-babanın kendini adanması ve olumlu dikkatini yansıtır ve hem özdeşleşmenin hem de sosyal değerleri içselleştirmenin kolaylaştırıcısıdır.

Örnekleme oluşturan çocukların babalarının eğitim düzeyleri, onların aşırı koruyucu tutumları üzerinde kümülatif bir farklılığa neden olmaktadır ($F=13,479$).

Gruplar ikiye ayrılarak karşılaştırıldığında, aşırı koruyucu tutumda ilköğretim-lise, ilköğretim-üniversite mezunu babaların tutumları arasındaki farkın anlamlı olduğu, sıkı disiplin tutumunda ise benzer şekilde ilköğretim-lise ve ilköğretim-üniversite mezunu babalar arasındaki farkın anlamlı olduğu bulunmuştur ($p<0,05$). Lamb (1997), babaların aşırı koruyucu, aşırı endişeli bir tavır içindeki bakımının çocukların entelektüel gelişimini engelleyebileceğini ve bu tip bir ilişkinin yeteneği değil, bağımlılığı beslemeye hizmet edeceğini belirtmektedir.

Özben ve Argun (2002), okul öncesi çocukların anne-babalarının çocuk yetiştirme tutumları ile ilgili değişkenleri inceledikleri araştırmalarında, genel olarak anne-babaların öğrenim düzeyi yükseldikçe, çocuklarına karşı daha demokratik, eşitlikçi ve paylaşımcı davrandıklarını belirtmişlerdir.

Bu çalışmada, ilköğretime başlayan çocukların anne-babalarının çocuk yetiştirme tutumları ile çocukların okul öncesi eğitimden yararlanma düzeyleri, cinsiyet, sosyoekonomik düzey ve anne-babanın eğitim düzeyi gibi değişkenler arasındaki ilişki incelenmiştir. Çocuğun okul öncesi eğitimden yararlanma düzeyi ile anne-baba tutumları arasında pozitif bir ilişki olduğu bulunmuştur. Bu bağlamda tutumları etkileyebileceği düşünülen diğer değişkenler de incelenmiştir. Okul öncesi eğitimin çocuğun yaşantısındaki önemi oldukça açıktır. Bu dönem içinde ailelerin de çocuklarının yaşadığı deneyimden ve eğitime katılımlarından dolayı tutumlarında da değişiklik olduğu ve olumlu etkilendikleri görülmektedir. Okul öncesi eğitim kurumlarında sistemli bir şekilde planlanan aile katılımı çalışmalarının, ailelerin çocuk yetiştirme tutumlarına olumlu etkisi nedeniyle, aile katılımı çalışmalarına önem verilmesi gerekmektedir. Sistemli aile katılımı çalışmaları, uygun aile tutumları konusunda ailelerin daha da bilinçlendirilmesi ve dolayısıyla çocuklarla ilişkiler ve etkileşim konusunda, çocuğun hayata daha sağlıklı bir şekilde uyum sağlamasında rol oynayacaktır.

Kaynakça

- Arı M, Bayhan P, Artan İ (1997). Farklı ana-baba tutumlarının 4-11 yaş grubu çocuklarında görülen problem durumlarına etkisinin araştırılması, 10. Ya-Pa Okul Öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri, Ya-Pa Yayınları, İstanbul.
- Çeviktürk Ö (1997). Need assessment for a training program of parents to promote increased parent involvement in mathematic education, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi.
- Güneysu S (1982). Ana-babaların çocuklara karşı tutumları ve çocuktaki davranış problemleri, Yayınlanmamış Bilim Uzmanlığı tezi, H.Ü. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Programı. Ankara.
- Hickman CW, Greenwood G, Miller MD (1995) High school parent involvement: Relationship with achievement, grade, level, SES, and gender. *Journal of Research and Development in Education*,28, 3, 125-134.
- Kulaksızoğlu A (1985). ergen aile çatışmaları ile annenin tutumları arasındaki ilişki ve ergenin problemleri, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Kuzgun Y (1973). Anne-baba tutumlarının bireyin kendini gerçekleştirme düzeyine etkisi, H.Ü. Eğitim Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara.
- Lamb ME (1997). Fathers and child development: An introductory overview and guide. In M.E. Lamb (Ed.) *The role of the father in child development*. 3rd ed. (pp. 1-18). New York: John Wiley and Sons, Inc
- Öner N (1984-85). Does education make a difference in the child rearing attitudes of parents inturkey, *Boğaziçi Üniversitesi Dergisi* 1984-1985.
- Özben Ş, Argun Y (2002). Okul öncesi çocukların anne-babalarının çocuk yetiştirme tutumları ile ilgili değişkenlerin incelenmesi, *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14:18-28.
- Özcan H (1996). İlkokul öğrencilerinin özgüvenleri, akademik başarıları ve anne-baba tutumları arasındaki ilişkiler, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Savran C (1995). Anne-babaların kişilik özellikleri ile ana-baba tutumları ararsındaki ilişkiler, 10. Ya-Pa Okul Öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri, Mayıs, Ankara.
- Steinberg L, Lamborn SD, Dornbusch SM, Darling N. (1992) Impact of parenting practices on adolescent achievement, authoritative parenting, school involvement and encouragement to succeed. *Child Development*,63, 1266-1281.
- Yeşilyaprak B (1989). Anne-baba tutumlarının kişilik gelişimi üzerindeki etkisine ilişkin bir araştırma, Ya-Pa 6. Okul Öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri, Kasım, Ya-Pa Yayınları, İstanbul.

Makale Geliş:01-05-2006

İncelemeye Sevk: 26-05-2006

Düzeltilme:31-07-2006

Kabul: 28-06-2007